
Návrh vysokoškolské reformy je špatnou reakcí na nesprávný cíl

Návrh vysokoškolské reformy je špatnou reakcí na nesprávný cíl

31.01.2012 06:55, Autor: Stanislav Štech

Komentář prorektora UK Stanislava Štecha, „průměrného, do sebe uzavřeného českého akademika, který se brání modernizaci vysokého školství“.

„Neregulované otevření dveří většinou nekvalitním soukromým školám vedlo k inflaci titulů, poklesu kvality a postupnému upevnění názoru, že vzdělání si lze koupit (doslova),“ píše Stanislav Štech. Tento názor jistě pomohly upevnit i například aféry s plagiátorstvím a rychlostudii prominentů na plzeňských právech za úřadování někdejšího děkana Milana Kindla (vlevo). Otec vlastní a zakladatel pražské univerzity (vpravo) by se zřejmě divil.

Proč se zatím většina (23 z 26) českých veřejných škol radikálně odmítнувších „reformu“ dočkala v médiích řady kritických reakcí? Neměli by se akademici a jejich představitelé nad sebou zamyslet? Jako jeden z těch, kterým se předložené návrhy nelíbí, se pokusím dát odpověď těm, co už nás diagnostikovali a jejichž názory byly tak pečlivě reprodukovány na stránkách ČESKÉ POZICE.

Na čem je a na čem není shoda

Na rozdíl od všeobecně reprodukováného klišé, že „o nutnosti reformy nikdo nepochybuje“ a „všichni se shodnou na tom jejím směřování“ (ministr Josef Dobeš), se domnívám, že právě zde leží jádro pudla. Žádná shoda, právě v tomhle existuje zásadní rozpor.

Shoda možná je na problémech českého vysokého školství. Nejsou ale nikde identifikovány v jednom souvislém kvalitním rozboru – natož ve výchozích materiálech k reformě.

1. Nejprve stát vysokým školám vnutil masifikaci – vzpomeňme, jak jsme se museli stydět, že zaostáváme pomalu za kdekým, když máme tak málo vysokoškolských studentů a absolventů. A tak se nabíralo hlava nehlava, protože šlo taky o přežití.
2. Neexistující koncepce celého terciárního vzdělávání (vina vysokých škol?) vedla k hlavnímu selhání – k nezvládnutí sektoru vyššího odborného školství, které mělo zachytit hlavní masu profesně kvalitních bakalářů (zpráva expertů OECD z roku 2006). Tato masa byla proto vržena do vysokých škol, včetně univerzit.
3. Neregulované otevření dveří většinou nekvalitním soukromým školám vedlo k inflaci titulů, poklesu kvality a postupnému upevnění názoru, že vzdělání si lze koupit (doslova).
4. Na závěr následovalo razantní puštění žilou. Snížení veřejných výdajů do vysokého školství nás dostalo na jednu z nejnižších příček mezi zeměmi OECD. Prý to je nutnost, a zejména v době krize. Ministři jiných neuvědomělých vlád třeba na konferenci v Budapešti řekli, že u nich se finance na VŠ snižovat nebudou, takové je i doporučení asociace evropských univerzit EUA.

Zavinily tuto situaci samotné vysoké školy, zejména univerzity? Vznikla jejich uzavřenost před světem, vyhýbáním se spolupráci s praxí, působením neschopných akademických managementů? Kolik jich prošustrovalo leckdy obrovský majetek a zbankrotovalo v době, kdy se pokládaly soukromé nebo kvazistátní firmy a neustále jsme slyšeli o skandálech s jejich hospodařením? Kdo by tvář v tvář faktům mohl tohle tvrdit?

Systém samozřejmě problémy má. Vůbec to ale nedokazuje, že vznikly jako prostý součet jednotlivých selhávajících škol, nebo dokonce jedinců. A že lékem na problémy je úplně všem nařít léčbu *new public managementem* a směřováním k fungování univerzity jako firmy. Návrh reformy je zkrátka špatnou reakcí na nesprávný cíl.

Petitio principii aneb Argumentace kruhem

Ideologie, která v současnosti ovládá společnost, ví předem, jaké mají být recepty a řešení. Proto seriózní analýzy výše uvedených problémů nepotřebuje. Postupuje tak, že jako východiska a argument pro razantní opatření uvádí něco, co by bylo nejprve třeba dokázat. Co na tom, že zobecňující soudy jsou ve frapantním kontrastu s realitou.

Uvedu příklad Univerzity Karlovy. Za 15 let se počet jejích studentů téměř zdvojnásobil, počet absolventů rostl tomu úměrně. Vědecký výkon vyjádřený ve výsledcích zaznamenávaných v citační databázi WOS se za stejnou dobu zvýšil zhruba čtyřnásobně. Počet doktorandů za posledních deset let narostl 2,5krát. V počtu vyjíždějících studentů v programu Erasmus jsme na jedné z předních příček v EU a podle přijímaných studentů jednou z nejatraktivnějších evropských destinací. Aktivně jsme vstoupili do všech solidních mezinárodních ratingů a hodnocení kvality a počínáme si velmi dobře.

Náš rozpočet se přitom rovná zlomku rozpočtu nejslavnějších světových univerzit. Oxford má čtyřikrát vyšší rozpočet na čtyřikrát méně studentů (i bez školného a průmyslových kontraktů je výrazně vyšší). Za zpětnou vazbu o nedostatcích a slabinách jsme vděční. Není jich málo, ale situace vůbec není tak katastrofická, jak by si přáli ti, kteří chystají radikální „reformu, kterou přeci potřebujeme“.

Kde to tam vidíte aneb Ďábel není v detailu

Typická reakce, kterou se dnes diskredituje „hysterické“ chování akademiků, říká, že text věcných záměrů neznají, že není jasné, jak a o jaké akademické svobody by mohli přijít, že obrana docentur a profesur je jen neodůvodněné bránění sinekur a samospráva a autonomie prý už taky není v poslední verzi ohrožena atd.

Ohrožení autonomního prostoru pro kritické myšlení, tolik vysmívané novináři jako „sršení vzosnými pojmy jako ‚ohrožení akademických svobod‘“ (Martin Rychlík), však plyne z celku, z artikulace všech navrhovaných změn. Každá z nich je zdánlivě drobná. Všechny ale směřují ve své provázanosti k podřízení života škol vnějšímu dohledu. Ve spojení s připravovaným devastačním snížením příspěvku na vzdělávací činnost z 24 miliard korun v roce 2010 na zhruba 14 miliard korun v roce 2014 otevírají prostor pro podrobení se úzce utilitárním komerčním zájmům – v zájmu přežití, nikoli rozvoje.

Ofenziva celebrit aneb Říkej to i slavní

Ale vždyť akademiky kritizují za jejich protesty mnohé známé osobnosti akademického světa. Připomenu, že začátkem 90. let reagoval sociolog Bourdieu na mediální intervence čerstvého nositele Nobelovy ceny za fyziku Pierra-Gillese de Gennes takto: Všichni se ho ptají na kdeco, na manželské soužití nebo mravní kodex mládeže. A on klidně odpovídá – a noviny produkují jakoby závazné odpovědi, protože jde o autoritu. Jediné, na co se ho za celou dobu skoro nikdo nezeptal, bylo, jak je to s těmi tekutými krystaly a polymery...

Něco podobného cítí člověk, když čte reakce ctihodných profesorů, kteří ale o vývoji a problémech vysokoškolské politiky, strukturálních modelech systému, proměně badatelských habitusů vlivem vykazovací ideologie atd. nevědí vůbec nic.

V zahraničí to maj už dávno aneb Je Haňka *pars pro toto* Cambridge?

Možná je ale profesor Rudolf Haňka výjimkou. Vždyť je z Cambridge. Všem, kterým se tak líbil výron arogantních, protože paušalizujících a nedoložených tvrzení v jeho rozhovoru pro MF Dnes, doporučuji nahlédnout do názvů jeho prací indexovaných v citační databázi WOS. Informační technologie v medicíně – ani jedna práce nenaznačuje být v nejmenším nějakou kompetenci odborníka na školství. Nevadí, řeknete si, třeba měl na Cambridge zkušenost s managementem. Na internetu jsem našel jen zápis z června 2004 ze schůze důchodového fondu Cambridge University Assistants' Contributory Pension Scheme, v čele jehož výboru pro řízení investic stál.

Nevyjadřuje ale ducha Cambridge víc třicetistránkové prohlášení In Defence of Public Higher Education připravené špičkami Oxfordu, Cambridge, Sussexu, Warwicku a podepsané 380 (v listopadu 2011) významnými akademiky desítek univerzit Velké Británie? Asi ne. Vždyť jako by šlo o kopii protestu těch průměrných, potřebným změnám se bránících českých akademiků. A ve Velké Británii přeci už mají to blahodárné školné a manažerské řízení univerzit.

Změny v systému potřebujeme – předložená „reforma“ je však nepředstavuje. Naopak, nové a závažnější problémy vyvolá.

Zdrojové URL (získáno 31.01.2012): <http://www.ceskapozice.cz/domov/veda-vzdelavani/navrh-vysokoskolske-reformy-je-spatnou-reakci-na-nespravny-cil>